

Innspill til handlingsplanen om bærekraftsarbeidet i Norge

Nasjonalforeningen for folkehelsen er en frivillig, humanitær organisasjon. Organisasjonen arbeider med folkehelse, forskning på hjerte- og karsykdommer og demens, og er interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende. Nasjonalforeningen for folkehelsen arbeider med aktuelle og fremtidsrettede oppgaver som har betydning for folkehelsen.

Nasjonalforeningen for folkehelsen er glad for at regjeringen utarbeider handlingsplan for bærekraftsarbeidet i Norge. At befolkningen har god helse og at helsen er rettferdig fordelt er en forutsetning for å sikre bærekraftig utvikling.

Vi ber om at handlingsplanen:

- Prioriterer det langsiktige folkehelsearbeidet for å redusere sykdomsbyrden.
- Har et fordelingsperspektiv i oppfølgingen av bærekraftsmålene.
- Ser frivillighetens rolle i utviklingen av et bærekraftig samfunn.

Bærekraftsmål 3 – God helse og livskvalitet

Det er paradoksal at de sykdommene som koster samfunnet mest, er sykdommer som i stor grad kan forebygges. Ikke-smittsomme sykdommer, slik som demens, hjerte- og karsykdommer, kreft, diabetes, KOLS, psykiske lidelser og muskel- og skjelettlidelser, deler mange av de samme risikofaktorene, gir redusert livskvalitet og bidrar til store utgifter. Koronapandemien har vist at smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer henger tett sammen – de som allerede lever med ikke-smittsomme sykdommer har høyere risiko for alvorlig forløp av koronaviruset. For å lykkes med å skape et sosialt bærekraftig samfunn er det nødvendig med en folkehelsepolitikk som satser mye mer på forebygging av sykdom og er systematisk, langsiktig og går på tvers av sektorer og forvaltningsområder. Kunnskap om virkemidler som virkes må legges til grunn i større grad enn i dag, som bruk av differensierte avgifter, gratis og sunn skolemat og mer fysisk aktivitet i skolen.

Bærekraftsmål 10 - Redusere sosiale ulikheter

Norge har høyere sosial ulikhet enn mange andre europeiske land og utviklingen går i negativ retning med økende ulikhet. Dette påvirker blant annet helsen, der økonomi og utdanningsnivå påvirker helse og levealder. På samme måte som hvert enkelt bærekraftsmål avhenger av hverandre, henger de økende sosiale helseforskjellene i samfunnet sammen med tiltak gjort utenfor helsesektoren. Utdanning og deltakelse i arbeidslivet er noen av de viktigste faktorene. De viktigste tiltakene som påvirker sosial ulikhet i helse, er de som påvirker ulikhet i samfunnet ellers. Den økende ulikheten vi ser i dag, er en konsekvens av flere ulike tiltak på tvers av sektorer. Tiltak som påvirker fordelingen av økonomiske og sosiale ressurser kan få utilsiktede konsekvenser, slik som økte helseforskjeller.

Økt kompetanse og verktøy for å systematisk vurdere og identifisere hvordan tiltak og strategier påvirker fordelingen av helse sosialt og geografisk er nødvendig for å ivareta bærekraftsmål nummer 10 og kravene som allerede er forankret i folkehelseloven og utredningsinstruksen.

Nasjonalforeningen for folkehelsen mener handlingsplanen må ha et fordelingsperspektiv på tvers i oppfølgingen av alle bærekraftsmålene.

Bærekraftsmål 17 – Samarbeid for å nå målene

Frivilligheten har gjennom historien drevet innovasjon basert på samfunnets behov. Tilbud som i dag tas for gitt av mange som en offentlig oppgave, slik som vaksinasjonsprogrammer og helsestasjoner, er utviklet av frivilligheten som har sett behovet i sin samtid. Frivilligheten arbeider innen nesten alle samfunnsområder og er samarbeidspartnere for det offentlige, næringslivet og i forskning. Frivilligheten er dermed den sektoren som i sin bredde arbeider innenfor alle bærekraftsmålene og er sentral for å oppnå bærekraftsmål 17 – Samarbeid for å nå målene.

En utfordring for mange frivillige organisasjoner er uforutsigbare rammebetingelser. Det etableres stadig søkbare ordninger der det kan søkes prosjektmidler fra. Problemet er at disse ordningene ofte er kortvarige og legger spesifikke føringer og krav til grunn. Mange frivillige organisasjoner har svært bred portefølje, hvilket gjør at de fort faller igjennom ved strenge søknadskrav. Utvikling, organisering og koordinering av frivillighet krever ressurser. Det tar også tid å forankre gode ordninger i kommuner og nærmiljøer. Søknadsordninger som er prosjektbasert flytter organisasjonenes ressurser vekk fra godt forankrede og bærekraftige tilbud.

Et eksempel på utfordringen knyttet til prosjektbaserte midler er støttemidlene avsatt til frivilligheten under koronapandemien. Vi er positive til at frivilligheten og idretten støttes i en så krevende periode. Utfordringen er at støttemidlene ikke innrettes slik at den blir treffsikker eller brukervennlig. Mens mange av tilskuddsordningene har vært basert på søknader og prosjekter, har ønsket fra frivilligheten vært mer støtte til drift, slik at innsatsen kan rettes inn mot å få i gang ordinær virksomhet fremfor iverksetting av kortvarige prosjekter. Frivillige organisasjoner bør få mulighet til å sette sin egen agenda slik at deres tilbud og aktiviteter ikke styres av kortvarige, flyktige støtteordninger.

For at bærekraftsmål 17 skal oppnås er det nødvendig med stabile rammer for frivilligheten. Det må innføres en rettighetsfestet og full momskompensasjon, støtte til frivilligheten i størst mulig grad gis som ubundne midler og økonomiske ordninger må i større grad blir flerårige. Handlingsplanen for bærekraftsarbeidet må ha med frivillighetens rolle i utviklingen av et bærekraftig samfunn.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
Generalsekretær

Karoline Unnerud
Politisk rådgiver